

Udviklingen i den internationale og danske økonomi

DEN INTERNATIONALE ØKONOMI

Udviklingen i den internationale økonomi i årets første måneder har ikke været gunstig. Alle skøn for 1980 tyder nu på større betalingsbalanceunderskud, højere inflation, og lavere vækst i de førende vestlige lande end i 1979.

Kilden til denne begyndende recession er de voldsomme olieprisstigninger, som verden oplevede i løbet af 1979. Den heraf affødte voksende inflation føltes mere og mere uacceptabel – først og fremmest i USA. I oktober sidste år, og igen i marts i år strammedes den amerikanske pengepolitik, i et forsøg på at opnå en større prisstabilitet. En følge af denne kontraktion har været et hastigt voksende renteniveau, en væsentlig forbedring af betalingsbalanceunderskuddet i 1979, og en dollarkurs, der stort set er vendt tilbage til niveauet fra før første oliekrise. Disse væsentlige ændringer har spredt stærkt dæmpende virkninger til de øvrige vestlige lande, hvor først og fremmest renten har nået et leje, som ikke er set før i efterkrigstiden. Men den dæmpede vækst og den dyrere dollar har også skabt store betalingsbalanceproblemer for den øvrige verden, som i forvejen p. g. a. olieprisstigningerne, har måttet stramme pengepolitikken, i forsøg på at holde inflationen i ave.

Vækst i forbrugerpriser

	Pct.vis stigning i forbrugerpriserne (år/år)						
	1978		1979				1980
	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	februar
USA	7,9	8,9	9,8	10,9	12,0	12,6	14,2
BRD	2,5	2,4	2,9	3,4	4,8	5,4	5,6
UK	8,3	8,3	9,3	10,3	16,0	17,2	16,1
Japan	4,4	3,8	3,0	3,3	3,5	4,2	7,6

Som en følge af disse omfattende pengepolitiske stramninger, bliver væksten i OECD området i år væsentligt lavere end i fjor.

Tabel. Vækst i BNP-pct.

	1978	1979 (skøn)	1980 (skøn)
USA	4,3	2,3	+ 1
BRD	3,4	4,4	2
UK	3,0	0	+ 2
Japan	5,6	6	4
Sverige	2,8	4,5	3
OECD ialt	3,9	3,2	1

Den væsentligste årsag til dollarens genvundne styrke er det høje amerikanske renteniveau, hvor prime rate først i april lå på 20 pct. Men nu tyder alt på, at udviklingen er vendt. Chase Manhattan Bank begyndte midt i april en gradvis nedsættelse af prime rate. De fleste banker er fulgt efter, og den 28. april nåede prime rate 18½ pct. Også eurodollarrenten er i løbet af april begyndt at falde, samtidig med at den længere rente klart ligger under den korte, hvilket er udtryk for, at markedet som helhed forventer et rentefald. Ledende økonomer forudsiger en prime rate på 13–15 pct. ved årets udgang, og en fortsat reduktion til 10–12 pct. i løbet af foråret 1981. Den internationalt set vigende dollarkurs sidst i april må hovedsagelig betragtes som spekulativ, bl. a. som følge af den mislykkede redningsaktion af gidslerne i den amerikanske ambassade i Teheran.

I *Vesttyskland* har man ligeledes strammet pengepolitikken væsentligt. BNP forventes i år kun at stige med ca. 2 pct., mod 4,4 pct. sidste år. Som følge af denne afmatning må arbejdsløsheden forventes at stige. Ved udgangen af februar var 4,3 pct. ledige, hvilket er en stigning på 0,3 pct. points i forhold til 1979. Den tyske inflation er også stigende. Forbrugerpriserne lå ultimo februar 5,6 pct. over februar sidste år. For 1980 som helhed skønnes priserne gennemsnitligt at ville stige med 5,5 pct. mod 4,1 pct. i 1979. Lønoms-kostningerne ventes at stige med 6 pct. i år.

Investeringslysten i Tyskland er nu faldende. Mens investeringerne i 1979 voksede med 8,3 pct., skønnes stigningen i år at ligge på ca. 5,5 pct.

I Tyskland forventes et underskud på betalingsbalancen på ca. 20 mia. DM, hvilket er en forværring på 11 mia. DM i forhold til 1979. Dette underskud udgør dog ingen kortsigtede økonomiske problemer, da Tyskland stadig har verdens største valutaeserver. De var ultimo februar på over 80 mia. DM.

I de første måneder af 1980 har Bundesbank dog solgt – først og fremmest dollars, – for at holde DM-kursen, da man p. g. a. de høje udenlandske renteniveauer, oplevede en massiv flugt væk fra DM. Det tyske renteniveau ligger nu på ca. 9,5 pct.

De kontraktive tendenser i amerikansk og vesttysk økonomi vil p. g. a. disse landes overordentligt store betydning medføre forstærkede recessionstendenser i de øvrige OECD-lande.

DEN DANSKE ØKONOMI

Budgetredegørelsen for 1980

I lighed med sidste år udsendte Finansministeriet i april en Budgetredegørelse for 1980. Redegørelsen indeholder dels en sammenskrivning af de statslige og kommunale budgetter for i år og dels en vurdering af udviklingstendenserne i den offentlige sektor set i relation til de økonomiske balanceproblemer.

Der lægges ikke skjul på, at der i de kommende år skal skæres hårdt ned på mange områder, hvis betalingsbalanceproblemerne ikke skal løbe løbsk.

1980-budgettet

Den reale vækst i de samlede offentlige udgifter var i 1979 på 5½ pct., mens væksten i år er nedbragt til 3 pct. Dette bringer de samlede offentlige udgifter op på 206 mia. kr. i 1980.

Dermed er den udgiftspolitiske målsætning regeringen fastlagde i juni 1979 stort set nået. Opbremsningen er imidlertid primært koncentreret til anlægsudgifterne, mens driftsudgifterne vokser med 4½ pct.

Det offentlige udgiftsbudget 1980 fordelt på stat og kommuner

	Niveau mia. kr.	Vækst 1980 pct.	Vækst 1979 pct.
<i>Øverførsler og udlån</i>	73,4	5,5	6,5
– staten	61,2	6,0	
– kommunerne	12,2	3,0	
<i>Drift</i>	115,8	4,6	6,0
– staten	39,7	1,6	
– kommunerne	76,1	6,3	
<i>Anlæg</i>	17,2	-10,4	0
– staten	7,1	-2,2	
– kommunerne	10,1	-15,6	
<i>Udgifterne ialt</i>	206,4	3,1	5,5
– staten	107,8	3,0	
– kommunerne	98,5	3,2	

Note: Vækstens fordeling på stat og kommuner er korrigeret for særforborgens udlægning til kommunerne.

Sammenfattende konkluderer Budgetredegørelsen: »At hensynet til den alvorlige økonomiske situation har præget budgetlægningen for 1980 i både stat og kommuner. Foreløbig har man dog benyttet de letteste udveje med udskydelse af anlægsarbejder og nye udgiftskrævende initiativer. I de kommunale anlægsbudgetter synes den kraftige begrænsning i 1980 således i stor udstrækning blot væltet oven på 1981-budgetterne, der herved får en pukkel på 1½

mia. kr. Derimod har man kun i mindre grad tilpasset udgifterne ved begrænsninger i eksisterende aktiviteter og den løbende udbygning heraf.

Problemerne med at opnå en varig begrænsning i den offentlige sektors vækst må derfor med 1980-budgetterne i vidt omfang siges at være udskudt snarere end løst.»

Udviklingstendenserne i den offentlige sektor

Om fremtiden siger Budgetredegørelsen, at selv om der gennemføres betydelige besparelser i de kommende år, så væksten i de offentlige udgifter bringes ned fra 3 pct. til 2 pct. p. a., er dette ikke tilstrækkeligt set i forhold til de samfundspolitiske muligheder, som de vurderes i dag.

Betalingsbalanceunderskuddet skønnes i 1980 at blive på 16,5 mia. kr. Efter en mindre nedgang i 1981 vil underskuddet imidlertid igen stige kraftigt, hvis der ikke gribes ind. Dette er politisk uacceptabelt, og udviklingen må derfor vendes. Det er imidlertid altafgørende for, at en sådan vending kan opnås, at dansk industris konkurrenceevne over for udlandet forbedres. Dette gøres bedst gennem en omkostningsdæmpende politik, som dog må suppleres med en stramning af finanspolitikken, hvor hovedvægten lægges på besparelser.

For den gennemsnitlige indkomstmodtager regnes der med et fald i den reale disponible indkomst fra 1979 til 1980 på 5 pct. For de følgende år bliver det nok vanskeligt at gennemføre årlige fald, der er større end 1-2 pct. Først fra midten af 1980'erne skulle der igen være grundlag for beskedne stigninger.

En faldende tendens i den disponible indkomst kan imidlertid vanskeligt forenes med en konkurrenceevneforbedrende omkostningspolitik. Og den kan formentlig kun lykkes, hvis de beskæftigede lønmodtagere i den private sektor sikres en realindkomstudvikling, der ikke ligger alt for langt under, hvad produktionsfremgangen giver mulighed for.

Dette kræver imidlertid, at »*stigningerne i det offentliges udgifter begrænses kraftigt. Alle former for offentlige besparelser giver mulighed for at give de beskæftigede i den private sektor en mere favorabel realindkomstudvikling, og derved øges sandsynligheden for, at en konkurrenceevneforbedrende omkostningspolitik vil få succes. Det er især vigtigt at sikre en meget behersket udvikling i de samlede udgifter til indkomstoverførsler og lønninger til offentligt ansatte.*»

Også udviklingstendenserne i arbejdsstyrken peger i retning af, at der nu bør påbegyndes en væsentlig afdæmpning i stigningstakten for det offentlige resourceforbrug. Mens arbejdsstyrken i de sidste 20 år er vokset meget betydeligt, vil væksten fra midten af 1980'erne aftage væsentligt. Det indebærer, at selv om væksten i det offentliges personaleforbrug nedbringes til 2 pct. p. a., er der ikke plads til nogen mærkbar vækst i de private erhvervs arbejdsstyrke. Og det er her udbygningen skal ske, hvis vi skal producere os ud af problemerne ved at

styrke eksportorienterede og importkonkurrerende virksomheder. Først når væksten i det offentlige personaleforbrug nedbringes til under 1 pct., skønnes det i Budgetredegørelsen, at de private erhverv har mulighed for at få tilført tilstrækkelig arbejdskraft.

En så kraftig afdæmpning af det offentlige personaleforbrug, »må ses i lyset af, at der i slutningen af 1960'erne og begyndelsen af 1970'erne var tale om vækstrater på 6–8 pct. Og efter et par år i midten af 1970'erne, hvor man nåede ned på lidt over 2 pct., har væksten i de senere år været på 4–6 pct. En vækst på under 1–2 pct. – der vel at mærke skal fastholdes over en årrække vil således forudsætte en særdeles kraftig kursændring.«

Udviklingen i de underliggende samfundsmæssige behov stiller en række krav om offentlige udgifter, som det er svært at afvise. Og mulighederne for at indpasse de højest prioriterede nye opgaver ved omstruktureringer og nedskæringer i allerede igangværende aktiviteter tager tid. En vækst på 2 pct. i de offentlige udgifter forudsætter således en meget betydelig stramning af udgiftspolitikken, hvis der skal være plads til de vigtigste af de nye opgaver. Ikke desto mindre »er det regeringens opfattelse, at en sådan vækst er for høj. Den offentlige sektor må tage større del i de justeringer af vor levefod, som kræves for at bevare vor økonomisk-politiske handlefrihed, og som er en forudsætning for på længere sigt at kunne fastholde og videreudvikle velfærdssamfundet.

Regeringen overvejer derfor mulighederne for at bremse helt op for væksten i den offentlige sektor i løbet af få år . . . En så stram udgiftspolitik har ikke været forsøgt i efterkrigstiden.«

»Der har været talt meget om nedskæringer, men hidtil har besparelserne helt overvejende drejet sig om at reducere væksten. Nu kommer man imidlertid ikke uden om at udpege en række områder, hvor der må ske brud på den hidtidige politik og lægges op til et lavere ydelsesniveau.«

Det bliver nødvendigt at tage fat på indkomstoverførslerne, hvis der skal opnås yderligere besparelser. Det er også den kategori af offentlige udgifter, hvor besparelser er mest fordelagtige set ud fra et betalingsbalancehensyn.

Men der må også spares på serviceområderne. Det kunne f. eks. være en ledetråd at bringe udgiftsudviklingen til kun at afspejle udviklingen i befolkningstallet, ligesom der kunne eksperimenteres med nye og billigere løsningsformer.

»Det er imidlertid uholdbart at begrænse det offentlige udbud af ydelser uden en tilsvarende tilpasning af efterspørgslen.«

Det kan bl. a. gøres ved at stramme eksisterende betalingsordninger og ophæve gratisprincippet for områder, hvor efterspørgsselspresset har vist sig at være stort og vanskeligt at regulere, som f. eks. inden for social- og sundhedsområdet. Selve udbuddet af offentlige serviceydelser skaber imidlertid også efterspørgsel efter dem. Det gælder f. eks. inden for uddannelse, kultur og kollektiv trafik.

Det hævdes ofte, at den offentlige sektor er ustyrbar. Dette mener Budgetredegørelsen imidlertid ikke er tilfældet i teknisk forstand, hvilket ses af den meget varierende vækst i det offentlige personaleforbrug.

»Det, der med historiens øjne kan betvivles, er styrbarheden i politiske forstand, når det gælder strukturelle tilpasninger, der kan fastholde lavvækst over en længere årrække.

Kun en gang tidligere i 1975-76 har man været nede på en årlig vækst omkring 2 pct. Den gang varede det to år, hvorunder de opdæmmede udgiftsbehov skabte et betydeligt pres – ikke mindst på de kommunale myndigheder. Denne gang er der behov for at kunne holde ud noget længere, hvilket næppe kan klares ved at skyde en stadig voksende pukkel af opgaver foran sig . . . Det afgørende er derfor dels at tilrettelægge en politik, baseret på et ambitionsniveau, der lader sig realisere økonomisk, dels at stemme forventningerne hos berørte interessegrupper derefter.

Dette gælder nok i særlig grad, indkomstoverførslerne, hvor modtagerne vil have lettere ved at acceptere en langsommere udvikling i satser og mere selektive regler, hvis dette sker som led i en langsigtet, generel og forudseelig strategi.«

Produktion og beskæftigelse

Danmarks Statistiks opgørelse af industriens ordre- og omsætningssituation viser en samlet omsætning af egne varer og tjenester i 1979 på 136 mia. kr. Det er en stigning på 12,4 pct. i forhold til 1978. Målt i faste priser var stigningen på 3,5 pct.

Omsætningen på eksportmarkedet steg fra 1978 til 1979 i løbende priser med 11,7 pct. til 45 mia. kr. Eksporten udgjorde således 33 pct. af omsætningen.

For perioden december 1979-februar 1980 er omsætningsfremgangen i alt på 23 pct. jvf. tabellen. Stigningen på eksport- og hjemmemarkedet var henholdsvis 25 pct. og 22 pct. Ordreindgangen fra eksportmarkedet steg 23 pct. og fra hjemmemarkedet 20 pct., mens ordrebeholdningen steg henholdsvis 16 pct. og 21 pct.

Industriens ordre- og omsætningssituation: Hovedområder – årlig ændring i pct. december 1979-februar 1980 i forhold til december 1978-februar 1979

	Omsætning (lb. priser)	Pris	Omsætning (mængde)	Ordre- indgang	Ordre- beholdning
Industri i alt excl. skibsværfter heraf:	23	14	10	21	18
Investeringsgodeindustri	22	9	12	25	17
Mellemproduktindustri	35	26	11	30	22
Forbrugsindustri	16	8	8	14	15

Nedenstående tabel viser industriens ordre- og omsætningssituation for de enkelte brancher i perioden oktober–december 1979 i forhold til oktober–december 1978.

	Omsætning (lb. priser)	Pris	Omsætning (mængde)	Ordre- indgang	Ordre- beholdning
Nærings- og nydelsesmiddelindustri	+ 7	+ 6	+ 3	+ 7	+19
Tekstil-, beklædning- og læderindustri	+17	+11	+ 5	+10	+10
Træ- og møbelindustri	+23	+ 8	+15	+22	+17
Papir- og grafisk industri	+14	+10	+ 3	+10	+ 1
Kemisk industri	+43	+29	+ 9	+37	+33
Sten-, ler- og glasindustri	+21	+12	+ 6	+26	+25
Jern- og metalværker og støberier	+22	+14	+ 1	+23	+18
Jern- og metalindustri, excl. skibsværfter	+15	+10	+ 5	+21	+22
Anden industri	+11	+22	— 8	— 9	+27

Arbejdsløshedssituationen. For februar er det gennemsnitlige antal registrerede ledige opgjort til 182.100. Det sæsonkorrigerede ledighedstal er 145.100 svarende til en ledighedsprocent på 5,6 pct. mod 6,4 pct. i februar 1979.

Ifølge arbejdsformidlingsstatistikken var antallet af nyanmeldte ledige pladser (der havde stået ubesat i mindst 1 uge) 675 ved udgangen af marts. Og i årets første tre måneder var der kun halvt så mange ledige pladser som i den tilsvarende periode 1979.

Beskæftigelsen. Danmarks Statistiks beskæftigelsesundersøgelse viser, at den samlede arbejdsstyrke er faldet med godt 18.000 personer til 2.627.000 fra oktober 1978 til oktober 1979. Da befolkningen i alderen 15–74 år samtidig er vokset med knapt 25.000 personer, er der blevet 43.000 flere personer uden for arbejdsstyrken.

Erhvervsfrekvensen, der angiver antallet af personer i arbejdsstyrken i procent af den samlede befolkning i alderen 15–74 år, er derfor faldet fra 71,0 til 70,0. Dette er et brud på den stigende erhvervsfrekvens, som vi har set op igennem 1970'erne. Baggrunden for dette brud er indførelsen af efterlønsordningen pr. 1. januar 1979. I de første tre kvartaler af 1979 overgik der nemlig 43.400 personer til efterløn, hvoraf tre ud af fire var mænd. Mændenes erhvervsfrekvens er da også faldet med 2,1 til 79,3, mens kvindernes fortsat er stigende, omend stigningen kun blev på 0,1 til 60,9.

Antallet af beskæftigede er steget med knapt 21.000. Indenfor den offentlige sektor og de liberale erhverv m. v. er beskæftigelsen steget med 37.000, hvorimod den er faldet i erhvervsgrupper som landbrug, fiskeri, fremstillingsvirksomhed, engros- og detailhandel.

Betalingsbalance og udenrigshandel

Danmarks Statistiks foreløbige opgørelse af betalingsbalancen for fjerde kvartal 1979 viste et underskud på de løbende poster på 4,7 mia. kr. Underskuddet for hele 1979 er dermed opgjort til 15,6 mia. kr. eller 7,4 mia. kr. mere end i 1978.

Det fremgår af følgende tabel, hvordan de enkelte poster på betalingsbalancen har bidraget til underskuddet.

Betalingsbalancens løbende poster

Mia. kr.	1978	1979	Stigning fra 78 til 79
<i>Nettoudgifter</i>			
1. Import (fob)	77,9	94,5	16,7
2. Eksport (fob)	-64,9	-76,7	-11,8
3. Underskud på varebalance (1+2)	13,0	17,8	4,8
4. Søtransport	-2,0	-3,1	-1,1
5. Rejser	0,1	1,2	1,2
6. Andre tjenester m.m.	-4,7	-5,5	-0,8
7. Underskud på vare- og tjenestebalance (3+4+5+6)	6,4	10,4	4,0
8. Renter, udbytter o. lign.	4,8	6,9	2,0
9. De europæiske Fællesskaber	-4,4	-3,7	0,7
10. Ensidige overførsler	-1,3	2,0	0,7
11. Underskud på løbende balance (7+8+9+10)	8,2	15,6	7,4

Som følge af afrunding kan summen af de enkelte tal i tabellen afvige fra totalerne.

Af Nationalbankens Beretning for 1979 fremgår, at Danmarks samlede nettogæld over for udlandet ved udgangen af 1979 skønsmæssigt beløber sig til 77½ mia. kr., hvilket svarer til ca. 23 pct. af bruttonationalproduktet. Den offentlige sektors nettogæld steg fra 39 mia. kr. ultimo 1978 til 47 mia. kr. ved udgangen af 1979, mens den private sektors nettogæld steg fra 41 mia. kr. til 53 mia. kr. Den samlede private låntagning i udlandet er opgjort til 83 mia. kr., hvor 53½ mia. kr. skønnes at være af langfristet karakter.

Den samlede vareeksport i 1979 blev på 77,1 mia. kr. og den samlede vareimport på 97,2 mia. kr. Det var en stigning på henholdsvis 21,2 pct. og 19,0 pct. i forhold til 1978. Merimporten steg med 30,2 pct. fra 15,4 mia. kr. i 1978 til 20,1 mia. kr. i 1979.

Handelsunderskuddene har fortsat været store i begyndelsen af 1980. I de første tre måneder er merimporten opgjort til 6,7 mia. kr. eller 2,4 mia. kr. mere end i samme periode 1979. Og der er ingen tegn på bedring, idet importen fortsat vokser hurtigere end eksporten. I januar-marts 1980 steg importen med 36,7 pct. i forhold til de samme måneder 1979, mens eksporten steg 31,9 pct.

Den samlede indførsel og udførsel i 1979 og 1980 (værdi i mio. kr.)

	Indførsel		Udførsel		Merindførsel	
	1979	1980	1979	1980	1979	1980
Januar	6.974	9.964	5.360	7.516	1.614	2.448
Februar	6.682	9.911	5.319	7.830	1.363	2.081
Marts	8.356	10.240	7.097	8.050	1.259	2.190
Januar-marts	22.012	30.100	17.776	23.440	4.236	6.660
April	7.475		6.374		1.101	
Maj	8.417		6.205		2.212	
Juni	7.666		6.479		1.187	
Juli	7.706		5.271		2.435	
August	8.467		6.330		2.137	
September	7.955		6.922		1.033	
Oktober	9.580		7.793		1.787	
November	9.217		7.509		1.708	
December	8.655		6.401		2.254	
Året i alt	97.151		77.061		20.090	

Kvantumsindekset for eksporten steg i 1979 med 11 pct. og for importen med 7 pct. i forhold til 1978. Den kraftige forværring af handelsunderskuddet skyldtes således, at prisstigningene var langt større for de importerede varer end for de eksporterede. Indekset for enhedsværdier i udenrigshandelen viser prisstigninger på importvarerne på 14 pct. og for eksportvarerne på 8 pct. Bytteforholdet blev derfor i gennemsnit forringet med i alt 6 pct. fra 1978 til 1979. Til sammenligning kan nævnes, at bytteforholdsforringelsen fra 1973 til 1974 under den første oliekrise i alt var på 12 pct.

Forbrug og investering

Forbrug. Det samlede indenlandske privatforbrug steg skønsmæssigt i 1979 med 2-3 pct. målt i faste priser. Den samlede afgiftsangivne omsætning i detailhandelen steg med 7 pct. til 97 mia. kr., men da prisniveauet steg tilsvarende, var der målt i faste priser tale om stagnerende eller måske endog svagt faldende omsætning i detailhandelen.

Antallet af nyregistrerede personbiler var sidste år 127.114, hvilket var 4,7 pct. færre end i 1978. I januar-februar 1980 blev der ialt nyregistreret 15.270 personbiler eller kun halvt så mange som i samme periode 1979.

Erhvervsinvesteringerne:

Antallet af nyregistrerede vare- og lastbiler blev i 1979 25.206, svarende til en stigning på 13,8 pct. Stigningen er fortsat i begyndelsen af 1980, hvor der i månederne januar-februar ialt blev nyregistreret 3.766 vare- og lastbiler eller 7,0 pct. flere end i samme periode sidste år.

Det samlede antal påbegyndte kvadratmeter inden for erhvervsbyggeriet er

for 1979 opgjort til 4,0 mio. eller kun en anelse mere end i 1978. Der blev i alt påbegyndt 1,8 mio. m² avlsbygninger til landbruget, hvilket var godt 12 pct. mere end i 1978. Påbegyndelserne inden for kontor- og butiksejendomme steg knapt 4 pct., mens påbegyndelserne af ny fabrikker og værksteder blev på 1,2 mio. m², svarende til et fald på 12 pct. i forhold til året før.

Boligbyggeriet:

I 1979 blev der påbegyndt 30.921 boliger, hvilket var et fald på 8,7 pct. i forhold til 1978. I de to første måneder af 1980 er der påbegyndt 3.256 boliger. Det er godt 500 flere end i samme periode 1979, men på grund af den ekstraordinært strenge vinter sidste år er en sammenligning med 1978 mere på sin plads. I forhold til 1978 er antallet af påbegyndelser faldet med næsten en tredjedel. Antallet af boliger under opførelse lå ved udgangen af februar 1980 3,4 pct. lavere end i februar 1979.

Pris- og lønudviklingen

Priser og lønninger – pct. ændring i forhold til samme måned året før

	Råvare- prisindeks		Engros- prisindeks		Forbruger prisindeks		Industri- arbejdernes timelønsindeks
	1979	1980	1979	1980	1979	1980	1979 1980
Januar	÷2,7	59,4	3,7	17,4	6,7	12,8	10,1
Februar	2,1	63,6	4,1	18,1	6,9	13,3	9,9
Marts	5,8	69,2	5,0	20,0	7,0	13,9	9,1
April	9,6		5,5		7,0		10,6
Maj	13,4		6,8		7,8		9,9
Juni	21,7		8,6		8,6		10,7
Juli	31,1		9,5		10,8		10,1
August	34,8		10,0		12,3		10,0
September	38,5		11,8		12,8		13,2
Oktober	40,6		13,1		11,3		13,2
November	45,4		13,5		11,7		13,6
December	54,6		15,3		11,8		13,5

Råvarepriserne steg i 1979 med 24,2 pct. i gennemsnit i forhold til 1978. Prisstigningstakten steg kraftigt igennem 1979, og denne tendens er fortsat i de første tre måneder af 1980. I marts 1980 var råvarepriserne således 69,2 pct. højere end i marts 1979. Den kraftige stigning skyldtes især stigende priser på brændselsprodukter. I februar 1980 var brændselspriserne 94,9 pct. højere end i februar 1979, mens priserne på råvarer til landbruget i samme periode kun var steget 14,0 pct. og til andre erhverv 19,8 pct.

Engrospriserne var i 1979 i gennemsnit 9,1 pct. højere end i 1978. Prisstigningstakten er fortsat for opadgående, og engrospriserne var i marts 1980 20,0

pct. højere end i marts 1979. Priserne på importerede varer viste en stigning på 27,3 pct., mens de danskproducerede varer steg 13,8 pct.

Forbrugerpriserne lå i 1979 i gennemsnit 9,6 pct. højere end i 1978. Efter udløbet af det midlertidige prisstop ved udgangen af 1979 er inflationen imidlertid igen stigende. I marts 1980 lå forbrugerpriserne således 13,9 pct. højere end i samme måned 1979. Man skal tilbage til december 1974 for at finde en tilsvarende høj inflation.

Fordelt på hovedgrupper viste forbrugerpriserne en stigning fra marts 1979 til marts 1980 på fødevarer 9,3 pct., beklædning og fodtøj 7,0 pct., bolig 7,7 pct., brændsel og belysning 61,7 pct. og transport 19,5 pct.

Reguleringspristallet. Som en følge af decemberforliget vedtog Folketinget i januar 1980 en lov om ændring af reguleringspristallet. Herefter holdes prisstigninger på brændsel, belysning og olie ude af indekset. Samtidig blev reguleringspristallet for januar nulstillet, d. v. s. sat lig med 100,0.

Beregnet efter den gamle metode ville januar-pristallet være blevet 149,2 og dermed have udløst tre dyrtidsportioner. Disse kommer imidlertid aldrig til udbetaling. Ligesom den første dyrtidsportion, det nye reguleringspristal udløser, kun indebærer en lønforhøjelse på 60 øre i timen, mens de efterfølgende dyrtidsportioner bliver på 90 øre i timen. Denne indskrænkning af dyrtidsreguleringen i 1980 skyldes de indkomstpolitiske tiltag fra december 1979.

Lønudviklingen. Industriarbejdernes timelønsindeks viste for 1979 som gennemsnit en stigning på 11,2 pct. i forhold til 1978, mens månedslønsindekset for idustriens funktionærer steg 9,6 pct. I 1978 var lønstigningen på henholdsvis 10,4 pct. og 8,9 pct. Ifølge arbejdsgiverforeningens lønstatistik er den gennemsnitlige timefortjeneste for faglærte arbejdere steget 5,05 kr. til 51,35 kr. fra tredje kvartal 1978 til tredje kvartal 1979. Heraf anslås lønglidningen til omkring 3,40 kr. Lønstigningen for ikke-faglærte mænd var 4,19 kr. til 44,41 kr., og for kvinderne 3,89 til 40,76 kr. Lønglidningen for de ufaglærte grupper anslås til henholdsvis 2,45 kr. og 2,10 kr.

Penge- og kapitalmarkedet

I kølvandet på de internationale rentestigninger i vinteren 1979-80 blev også det danske renteniveau presset i vejret.

Indsnævringen af rentespændet til udlandet medførte, at erhvervslivets låntagning ophørte og efter nytår blev vendt til kapitaleksport. Da der samtidig var store underskud på betalingsbalancen, betød dette en betydelig valutaafgang. På denne baggrund forhøjede Nationalbanken diskontoen med to pct.-points til 13 pct. med virkning fra den 18. februar 1980. Valutabeholdningen

er dog fortsat faldende. Mens den ved udgangen af januar 1980 var opgjort til 20,0 mia. kr., var den ultimo februar 18,0 mia. kr., og den foreløbige opgørelse for marts viser et yderligere fald til 16,6 mia. kr.

Rentesatserne i pengeinstitutterne ligger nu for anfordringsindskuddenes vedkommende typisk på 7–8 pct., mens udlån koster omkring 19–20 pct. Også på kapitalmarkedet har renten nået rekordniveauer. Siden nytår er den effektive rente på de længere løbende stats- og realkreditobligationer steget et par procent points, så den effektive rente nu ligger omkring 20 pct. Dette har betydet kraftige prisstigninger på nybyggeriet og gjort passive investeringer i obligationer og pantebreve yderst attraktive. Også på aktiemarkedet har der været betydelige kursfald. Mens Københavns Fondsbørs aktieindeks ultimo 1979 lå i 87,37 (med 1. jan 1973 = 100), var indekset ved udgangen af marts faldet med 12 pct. til 76,67.

Som led i de økonomiske indgreb i 1979 indførtes forskellige restriktioner overfor långivning til forbrugsformål. Pengeinstitutterne aftalte således med Nationalbanken, at de gamle regler om kreditformidling fra 1973 igen skulle efterleves fuldt ud, efter at de var blevet lempet under den økonomiske afmatning i 1975. Dette betyder, at der ikke længere må ydes automatiklån, ligesom reglerne for »spar og lån« ordningerne er blevet skærpet. Som noget nyt kan Nationalbanken, hvis reglerne tilsidesættes, gribe ind med økonomiske sanktioner over for de pågældende pengeinstitutter. Hvad angår forsikringsselskaber og pensionskasser aftaltes en stramning af låne- og garantiordningerne mod sikkerhed i ejerboliger. Disse kan nu kun gives, såfremt det drejer sig om nærmere angivne »gode« formål, som f. eks. nybyggeri og ejerskifte.

Anne-Katrine Pilegaard

30. april 1980